

ԵՐԵՎԱՆԻ ԺՈՐՈՒՆ

ՄԵԼԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կէս տարեկանը 6 ռուբլի, ամսականը 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիային խմբագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция «Мелі».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տէլէֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10.—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամէն լիցուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԵՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ

Նախօրը պատրաստվել. Ներքին ՏԵՍԻՍ-
ԹԻՒՆ.—Չանազան պատճառներով Չանա պա-
կի մասին. Նամակ Վաղարշապատից. Նամակ
Արմանակից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին
լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ, ՏԵՍԻՍԹԻՒՆ. Արտաքին
լուրեր.—ՀԵՌԱՅԻՆՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ-
ՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ.—Գերմանացիները
Թիւրքիայի մասին

ՆԱԽՕՐՈՔ ՊԱՏՐԱՍՏՎԵԼ

Երկու տարուց յետոյ Թիֆլիսում պէտք
է տեղի ունենայ կովկասեան բժշկա-
ների համագումար ժողով, որ թը-
ւով երրորդը կը լինի մեր երկրում: Առա-
ջին ժողովը տեղի ունեցաւ 1893 թ.ին
և հրաւիրված էր խօսելու այն առիթով,
երկրորդը, որ տեղի ունեցաւ 1901 թ.ին,
կովկասեան ցուցահանգէսի ժամանակ, ու-
նիւր աւելի ընդարձակ ծրագիր, բայց և
այնպէս չօշափեց միայն մի քանի հիմնա-
կան խնդիրներ, որոնց մէջ պատկանելի
տեղ բռնեցին երկու խոշոր հարցեր՝ ժո-
ղովրդական բժշկական օգնութեան կազ-
մակերպութեան և մալեարիայի դէմ
մաքանման հարցերը:

Այդ երկրորդ ժողովը ցոյց տուեց, որ
բժիշկների մի տեղ զուգարկելը և մաքի
փոխանակութիւնը շատ արդիւնաւէտ կա-
րող են լինել մեր երկրին վերաբերեալ
բժշկական և առողջապահական հարցերը
քննելու համար, ուստի թէ այդ ժողո-
վում և թէ բժշկական ընկերութեան մէջ
ցանկութիւն յայտնեց, որ դումարով ա-
ւելի մեծ ժողով ընդարձակ ծրագրով և
քննութեան առնվին այն բազմաթիւ հար-
ցերը, որոնք անտես էին առնվել նախորդ
ժողովներում, կամ այնտեղ լիակատար
կերպով քննութեան չէին ներթափանցել:

Այժմ մեր առաջ դրված է ներքին գոր-
ծերի միջոցաւ կողմից հաստատված այդ
երրորդ համագումար ժողովի ծրագիրը, որ
պարունակում է իր մէջ ոչ միայն բժշկա-
ների և հասարակական առողջապահու-
թեան վերաբերեալ բոլոր հարցերը, այլ

և բժշկութեան հետ որ և է առնչութիւն
ունեցող գիտութեան ձեւերի, նաև ա-
նասնաբուժութեան, կլիմայաբանութեան
և դաստիարակական բժշկութեան հարցերը:
Միապէս ընդարձակ է, հարցերը հե-
տաքերական և բաւականաչափ ժամանակ
կայ կարգին պատրաստվելու այդ ժողովի
համար: Մեր երկրի բժիշկները և բոլոր
այն անձինք, որոնք հետաքրքրված են
բժշկական օգնութեան հարցերով, հա-
րաւորութիւն ունեն իրանց մշակված կար-
ծիքները ընդհանուր քննութեան բերե-
լու և իրանց ձայնը լսեցնելու այն հեղի-
նակաւոր մի աստեանում, որտեղ պէտք է
ժողովված լինեն մեր երկրում գտնվող
լուրջ մասնագիտական ոյժերը և բժշկա-
կան հարցերով հետաքրքրվող պատկանելի
անձինք:

Յայտնելով այդ ժողովի մասին, մենք
շատ կը ցանկանայինք, որ մեր բժշկական
ոյժերը և մեր հասարակական ցանկերի
հազաւորները իրանց կողմից նպաստեն
ժողովի աշխատութեան իրանց մասնակցու-
թեամբ և աշակցութեամբ իւրաքանչիւր
դեպք, վերջնելով մի կամ մի քանի հարցեր
մշակութեան համար, կատարելով գիտու-
թիւններ և փորձեր, ուսումնասիրելով
նրանց թէ տեսականագէտ և թէ գործ-
նականագէտ, կարող է նպաստած լինել
ժողովի նպատակներին և այդպիսով օգ-
նել բժշկական խնդիրների զործնական
լուծմանը մեր երկրի բարօրութեան համար:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍԻՍԹԻՒՆ

«ՉԱՆԱԶԱՆ ՊԱՏՃԱՆՆԵՐՈՎ»

Ոչ մի լրագրում այնքան ճշմարիտ խմբագ-
րութեամբ չէր կարող կարգաւ, որքան «Նա-
նագլուխ» Մշակիչ մէջ: Այս մի չափ, որով
լրագրում են այն ողորմելի դատողութիւնները,
որոնցով սիրում են խօսել մեր ճշմարտա-
հայերը: Ամեն մի թերթի մէջ էլ այդ խմբա-
գրութեան ուղղած նամակները վերին աստի-
ճանի հետաքրքրութիւն են ներկայացնում
կամ մի յայտնի անձնաւորութիւն է չնորհա-

կալութիւն յայտնում ու և է առիթով, կամ հիմ-
նարկութիւն, կամ մի հերքում է, կամ մի
խնդիր, որի վրա արժէ աւելի ուշադրութիւն
դարձնել և այլն, և այլն...

Եւ մի առանձին հաճութեամբ եմ կարգում
այդ նամակները, որոնցով ի՞նչ են լինում
«Մշակիչ» համարները: Եւ ահա քանի տարի է
մի բան չէ խառնափում իմ ուշադրութիւնից
այդ նամակների մէջ, մի բան, որն ունի իր
հիմնաւոր պատճառները: Տեսնում եմ մի ճա-
մակ խմբագրութեան սկզբում է այնպէս.
«Չանազան պատճառներով մի քիչ ուշ ընկաւ
ձեռքս «Մշակիչ» № 00, որի մէջ ասված է թէ
իրը եւ և այլն...» Նայում եմ ստորագրու-
թեանը. բժիշկ N, յետոյ մի այլ նամակ, ին-
ժեկեր Y, յետոյ փաստաբան Z, յետոյ բուր-
ժուայ K: Եւ կարգաւ այդպիսի նամակներ,
եւ ինձ միշտ հարց եմ տալիս, որտեղից են
ձագում այդ «Չանազան պատճառները»: Չէ
որ մարդ ապրելով Բագրատ, լինելով ա-
զատ, հրամայող, անկարելի է, որ «Մշակիչ» հա-
մարը ձեռք գցի. միայն եթէ ամէն յետոյ
(ինչպէս արել էր դա մի ինձնեյն) և ինչու
անպատճառ ձեռքս ընկաւ: Միայն մարդ...
Որովհետեւ բժիշկները, ինժեներները, փաստա-
բանները, բուրժուաները շատ սակաւ են կար-
գում ու ստանում հայերէն թերթ, իսկ երբ
այդ չնորհալուց «անձնաւորութիւններին խը-
քում են» թերթի մէջ, միայն այն ժամանակ
առիթովները դրված է պաշտպանութիւն են
գտնում: Ամեն մի այդպիսի անարատ պատու-
տէր անհատ ունի տանեակ հերքում գործ-
ները, որոնք նոյն իսկ պատրաստ են աղայի
առաջ գլխաւոր թաւալվել և մեր աղան, առանց
հայերէն գրել իմանալու, հերքումներ է ապում
ալ ու ձայն «Չանազան պատճառներով» և այլն,
և այլն... Մարդը իր պարուն է պաշտպա-
նում, բայց միմիային... ուրիշ ձեռքով:

Եւ ես այդպիսի դէպքերում միշտ յիշում եմ
տիկին Պրատապիւլային մօտ-Վիդիկի կատա-
կերութիւնից: «Ինչ պէտք է Միտրաֆանուչ-
կային աշխարհագրութիւնը: Կը նստէ նա կառ-
քի մէջ և կը հրամայէ. «Պատապան, քիչը այս
ինչ տեղը: Մի սովորիր, Միտրաֆանուչկա,
դրանք յիմարութիւն են»:

Ժիշդ որ հայերէն սովորելը «յիմարութիւն»

է, իսկ հայերէն թերթ ստանալն ու կարգաւ
«ազատութիւն» ի հարկէ, աղաների և դիպ-
լոմաւորների, այդ «խելքի փղերի» հաշուով
Բայց որ ստիպված են հերքումներ գրել, «զա-
նազան պատճառներ» բերել...

Սակայն մինչև երբ:

Դ. Տէր-Դանիէլեան

Բագու

ՉՉԱՍ ՊԱՍԿԻ ՄԱՍԻՆ

Յայտնի է, որ վերափառ կաթողիկոսի վեր-
ջին կոնգակով թղթ է տրվում աղագլխական
7-րդ աստիճանը սինոդի միջոցով և ինստի-
կան 5-րդ կոնստանդնուպոլսի ձեռքով:

Այս կարգադրութիւնը այնպիսի գործնական
անյարմարութիւններ է ծագեցնում, որոնք բո-
լորովին դժուարացնում են պատկի խնդիրը և
խեղճ, աղքատ գիւղացիներին անագին դրամա-
կան և բարոյական նեղութիւններ պատճառում:
Բոլոր ժողովրդի խաւերը, որոնք գործ են ու-
նեցել այս տեսակ պատկների վերաբերմամբ
հոգեւոր իշխանութեան հետ՝ դժգոհ են, տարա-
շուտ են, և իրաւացի է այդ տրուելը: Ինչպէս
Անս ինչու. գալիս է բարեկենդանը, աղան քա-
նանայից հարցնում է և նշան դնում. երկու օր
յետոյ դնում է հրամանի և մերժում ստանում
գործակալից. դիմում են հոգեւոր կառավարու-
թեան, գործը ուղարկել են կոնստանդնուպոլս.
հեռագրով դիմում են այդտեղ. պատասխանվում
է, թէ գործը գնացել է սինոդ. դիմում են սի-
նոդ, ի հարկէ միշտ վճարած պատասխանով, և
ստացվում է պատասխան երկու չափով յետոյ
թղթով—գործը ուղարկված է կոնստանդնուպոլս:

Պատը բռնվեց, պատկով աղքատ զոյգը յե-
տին կօպէկները ծախել է և մնացել անպատկ
Բայց ամենքը դրա նման խեղճ չեն.—հրամանը
ուշանում է—տղան թղթ է ամեն բանի վրա
և աղվան տանում է անպատկ իր մօտ: Ինչ է
անում հոգեւոր իշխանութիւնը այս տարօրինակ
կարգադրութեամբ, ոչինչ, բացի վնաս տալուց:
Ապօրինի կնապանների թիւը շատացնում է,
ժողովրդին աղքատացնում և չարաբանում ու դժ-
գոհութիւններ տեղիք տալիս:

Միծաղելի չափ: Եթէ 7 և 5 աստիճաններ
անպայման առանց որ և է բացատրութեան

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱՅԻՆԵՐԸ ԹԻՐԻՔԻԱՍԻ ՄԱՍԻՆ

(Նամակ Գերմանիայից)

(Շարունակութիւն)

Պարոն Պօպօվիչը մանրամասն առաջ է բե-
րում, թէ ինչպէս քաղաքական պայտօնավա-
րութիւնն ու գիւղատնտեսական ծառայութիւնը մի-
նաճորդ արտօնութիւն է միմիային թիւրքերի
համար, թէ ինչպէս ստորին պաշտօնականները,
գուրկ լինելով կանոնաւոր վարձատրութիւնից,
կողոպտում, թալանում են թշուառ մասնաւոր
հայկազնիւնները և դրանով պայմանաւոր-
ում իրանց ամենօրեայ խաւար գոյութիւնը:
Քաղցած զինուորը մի մշտական բեռ է, ծան-
րացած խեղճ գիւղացու վրա, որից բռնի թէ
հաւանութեամբ կորզվում են նրա թանգազին
իրերը, խորտակում միւսուհար յոյսը: Դրա
հետեանքը լինում են յանձնարարի ընդհարումներ
գիւղացիների և զինուորների մէջ, որոնք շատ
անբաւարար վիճակում են ունենում: Սա-
կաւ չէ պատահում, որ զինուորները, միացած
աւազակների հետ, երկիրը թալանում են, կամ
եթէ աւազակները առանձին կողոպտում են
գործում, չեն մոռանում բաժին հանելու զին-
ւորների և ոստիկանութեան պետերի համար,
որոնց գիտակցութեամբ են կատարվում այդ
բոլորը: Մի օրինակի Հին Սերբիայի Տրօնօյցի
գիւղում անցեալ տարի տեղի է ունեցել հե-
տեան զէպեք Ալեքանդրներից կազմված մի
աւազակային խումբ սարսափելի արշաւանք է

գործում այդ գիւղի վրա: Բայց որովհետեւ
գայմագամը իր ստորագրեալ պաշտօնականներով
այնտեղ էր ընկնում, ուստի աւազակներից
մի քանիսը պաշտում են նրա տունը, ձեռ-
կանութեան համար, ի հարկէ, իսկ միւսները
ամենայն հանգստութեամբ թալանում են ամ-
բողջ գիւղը: Աւազակները հեռանալուց յետոյ,
գայմագամը յայտնում է Բ. Դրան, թէ իր
բացակայութեան ժամանակ բոլորովին
անյայտ աւազակներ յարձակվել են գիւղի վրա
և թալանել, որոնց ինքը մեծ ջանքերով հետե-
ւում է բռնելու: Սա մի օրինակ է այն հազա-
րաւոր դէպքերից, որոնք սովորական երևոյթ-
ների շարք են անցել և որից տուժում է
բացառապէս քրիստոնէայ տարրը:

Ուշադրութեան արժանի է մասնաւորապէս
հարկատուութեան եղանակը թիւրքիայում:
Հարկատուութեան համար բնաւ գոյութիւն չու-
նի որոշ սխառութիւն: Պօպօվիչը հրաման է ար-
ձակվում վայրերի հասցէին՝ մի որոշ գումար
ժողովելու համար: Վերջինս հաղորդում է նոյն
հրամանը գայմագամին, իսկ սա մուղիբին,
և վերջինս յանձնարարում է նոյնը մուխտա-
րին և ոստիկանութեան: Փող ձեռք բերելը,
այս արդէն բաւական է թիւրք ոստիկանու-
թեան համար՝ ամեն բան տակն ու վրա ա-
յն անուանական կերպով է կախված տեղա-
ւան բան ընթանում է մուխտարի և ոստի-
կանութեան զանազանութեամբ ժողոված գու-
մարները շատ ու շատ աւելի են այն քանա-
կից, որ ինքը կառավարութիւնն է հրամայում
հաւաքելու: Մնացորդը անկասկած բաժին է
ընկնում թիւրք պաշտօնականներին՝ մուխտարին,

մուղիբին, գայմագամին և վայրիկին: Նրանցից
իւրաքանչիւրը ձեռք բերած կողոպտուածի մի
մասը յատկացնում է իր նախորդ պաշտօնա-
յին: Սակայն պաշտօնականների այս անտիճանա-
կան կապակցական ծայրը չէ վերջանում նա-
հանգապետի մօտ. նա էլ իր կողմից է հոգում
պաշտում ունեցած իր յատուկ պատրօնի
համար, ապա թէ ոչ մի ամիս հազիւ կարող
է տեղ իր պաշտօնավարութիւնը (ըստ պ.պ.
գօկուտ Տօմօմանի և Ե. Թօփչեանի «Die öso-
zialökonomische Türkei» աշխատութեան, Բեր-
լին 1901 թ.):

Ոչ միայն հարկերի բաժանումը, այլ և նը-
րանց ժողովելու եղանակը պատճառ է դառ-
նում մեծամեծ կորստի և զոհողութիւնների:
Աւստրիական հիւպատոսարանի մի տեղեկա-
գրում հաղորդված է Սալօնիկից ի միջի այլոց
հետեանալով «Գիւղացիների համար մի անու-
նելի ժամանակ է սկսվում, երբ հունձը գալիս
է: Տեղական սովորութեան համաձայն, հացա-
հատիկներ խորձերը դաշտում դարձած պի-
տի մնան մինչև այն ժամանակ, երբ կառավա-
րութեան քանազան վարիչները հազիւ բարե-
հաճում են եղած բերքերի տասնամորդ հանելը
Յաճախ է պատահում, որ խեղճ ժողովրդի
արիւն քրտնքով վատապահը կիզող արեւի
տեղացող անձրևների տակ փչանում, փթնում
է: Տասնամորդ վերջնելում է կառավարութիւնից
հաստատած առանձին օրգանի միջոցով, ուր
անկարգ ու անօրէն, կողմնապաշտ, կաշառակեր
վերաբերմունքը ամենատնտեսական բանն է
համարվում» («Kommerzielle Berichte», Վիեննա,
1902 թ., յուլիս):

Այսօրինակ պայմաններում, ընականաբար, չէ
կարող ինդուստրիայի և երկրագործութեան

բարգաւաճման մասին խօսք լինել: Ինդուստ-
րիան անչափ յետ է թիւրքիայում, նոյն իսկ
ոչ արժանի այդ անուան Միայն մեծ և ծովափ-
նեայ քաղաքներում կարելի է նկատել իսկա-
կան ինդուստրիայի սաղմային վիճակը: Իսկ
երկրի ներքին մասերը այդ տեսակետից ուղ-
ղակի աւերակ են: Երկրագործութիւնը, որ
կախում ունի աւելի ընկան, քան սօցիալա-
կան պայմաններից, անդադար յետ է գնում
խեղճ այդ տեսակետից ծանխայում (Եպիրոս)
Աւստրո-Ունգարիայի հիւպատոսարանի տարե-
կան տեղեկագիրը (1908 թ.). «Թիւրքիայում
ճանապարհորդելը, հաղորդակցութիւնը և որ և
է տեղ ինչանելը խիստ վտանգաւոր է: Հէնց
այդ հանգամանքն է այն զօրեղ պատճառներից
մէկը, որ երկրի տնտեսութիւնը հողագործու-
թեան օտահանում մեծ մասամբ յանձնված է
կապալաւորների և վարչական մարմինների,
որոնց ամենամեծ ձգտումը ըստ կարելւոյն
շուտ հարստանալու խնդիրն է: Նրանք չա-
հագործում են հողը անխնայ կերպով, ի չարք
զործ դնում նրա պտղաբեր ոյժը, առանց պա-
րարտացնելու մասին հոգ տանելու... Այսպի-
սով երկրագործութիւնը աւելի ու աւելի յե-
տադիմում է, կալուածատէրերը աղքատանում
են: Թիւրք գիւղացին, իրեն ի ընէ մի անտար-
բեր և աշխատանքն անող արարած, գոհացում
չը գտնելով երկրագործութեան մէջ, դառնում
է անասնապահութեան, ուր փոքր ջանքերով
մի կերպ առաջ է վարում իր չարքազ գոյու-
թեան դժբախտ ճակատագիրը: Հողի մեծ մասը
ծառայում է որպէս արօտատեղի, անասնա-
պահութիւնը գրաւում է բոլոր զբաղմունքնե-
րի մէջ առաջին տեղը, ի վնաս ամբողջ երկրի
ընդհանուր առաջադիմութեան: Երկիրը զուրկ

թոյլ են առաջին անգամը և կոնսուլատորիան, անմիտ բան չէ, նոյն իրաւունքը չը յանձնել ըստ սովորականին գործակալներին:

Ժիշտ է, որ այսպիսի անդադրեց կարգադրութիւն միայն մեր հոգեւոր իշխանութիւնից է սպասելի:

Պատկեր

ՆԱՄԱԿ ՎԱՐՈՇԱՅԱՆՏԵՑ

Փետրվարի 25-ին

Երևանի պ. հասանգագետը հաստատեց Վաղարշապատի սպառողների ընկերութեան կառնադրութիւնը և ամսին 1-ին յայտարարվեց ընկերութիւնը բացված:

Առաջին ընդհանուր ժողովը կայացաւ ամսին 6-ին զաւտակաւ գիւտնատանը, ներկայութեամբ մօտաւորապէս 100 անդամներ: Ժողովին նախագահում էր տեղիս զաւտակաւ պ. Շմերլինգը, որ կարգադրով ընկերութեան կառնադրութեան թուղթը և կարճատեւ բացատրելով ընկերութեան իսկական նպատակը և ընկերութեան գործերը վարող անձինքների պարտականութիւնն ու պատասխանատւութիւնը, առաջարկեց կանոնադրութեան համաձայն ընտրել վարչութեան 5 անդամներ և 3 փոխանդամներ, նոյնպէս և այլ պաշտօնատար անձինք:

Որովհետեւ էջմիածնի վանական կառավարութիւնը մասնակցում է սպառողների ընկերութեանը բաւական մեծ թուով բաժիններ գնելով, ուստի ընդհանուր ժողովը միաձայն որոշեց վարչութեան անդամներից մէկը համարել մայր աթոռի ներկայացուցիչը, որին կը նշանակէ վանական կառավարութիւնը իր միջից: Այնուհետեւ գաղտնի ընտրութեամբ և ձայների առաւելութեամբ վարչութեան մնացած անդամներ ընտրվեցին՝ պ. պ. Յ. Յովհաննիսեան (ձեռնարանի ուսուցիչ), Պատրիկ (պատահական գրաստան կառավարիչ), Ա. Օսանյանեան և Ա. Բզնունի: Իսկ վարչութեան փոխանդամներին, նաեւ վերատեսչող և վերահսկող յանձնաժողովների անդամներին ընտրութիւնը յետաձգվեց հետեւեալ ընդհանուր ժողովին: Բոլոր ներկայ եղողները գտն արտով հետագայում ժողովից, յայտնելով իրանց չորհրդակալութիւնը ընկերութեան նախաձեռնողներին:

Վարչութեան անդամները արդէն մտել են իրանց դերի մէջ և եռանդով աշխատում են և դրան ժողովի անդամներից, և յարաբերութեան մէջ մտնել Թիֆլիսի և այլ տեղերի յայտնի վաճառատների և գործարարների հետ՝ որքան կարելի է շուտ սկսելու ընկերութեան գործողութիւնները: Ուրախութեամբ արձանատւութեամբ ենք, որ վարչութիւնը, երկրագործներին օգնելու ցանկութեամբ, ամենաառաջին տեղը տաւել է երկրագործական և գիւղատնտեսական գործիչներին, որոնց համար որոշված է բանալ առանձին պահեստ և վաճառել գիւղական դասակարգին ամենաէական գնով որպէս գործիչ:

Ընկերութեան արդիւնները, մի և նոյն ժամանակ ստիպված է ահազին քանակութեամբ ալիւր և ցորեն ներս բերել օտար երկրներից, մինչդեռ Թիֆլիսի, ինչպէս յայտնի է, տիրում է հողի ամենաբերրի մասերից մէկը, թէ եւրօպական և թէ ասիական բաժնու, այնպէս որ նա իր նստ արդարաւորութեամբ (միջին թուով 30 քանակի մի քառակուսի կիլոմետրի վրա) կարող է մեծ քանակութեամբ հացահատիկներ արտահանել («Kommerzielle Berichte» Վիէննա, 1899, յունիս): Մի և նոյն տեղեկագիրն աւելցնում է, որ 1897 և 1898 թ. Էպիրոսում հողի միայն 40% էր մշակվում: Պետութեան միւս զաւաճները նոյն դրութիւնից հետո չեն Մի քանի ամիս արանից առաջ «Export-Revue» ատում էր Ալբանիայի մասին, որ այդ տեսակ մի պտղաբեր գաւառ շատ անգամ հարկադրված է ցորեն ներս բերելու: «Հողի» օխալ և հին սիւստեմի մշակութիւնը, երկրագործական նահապետական գործիչները, լայնածաւալ անմշակ տափաստանները, տեղական վատ ճանապարհները, խախուռ ու վտանգաւոր կապակցութիւնը նաւահանգիստների հետ և այլն կարծում են Թիֆլիսի ոտով-գլխով պակասութիւնների մի բաւարար մասը («Export-Revue», Բուդապեստ, 1902, մայիս):

Չը նայելով ուրեմն, որ Թիֆլիսի երկրագործութեան համար նպաստաւոր դերը ու կրնա, պտղաբեր հող ունի, այնուամենայնիւ երկրագործական արդիւնները այնտեղ անհամեմատ թանկ են, քան օրինակ Համբուրգում և Անտվերպենում: Այդ պատճառով զարմանալու չէ, որ Թիֆլիսի հարկադրված է ոչ միայն ին-

ներ, նոյնպէս և զանազան տեսակի ընտիր սերմեր: Նոյնպէս մտածում է բանալ Վաղարշապատում թէյարան ընթերցարանի հետ:

Այս փոքրիկ ընկերութիւնը միանգամայն յեղաշրջել է Վաղարշապատի կեանքը և կենդանութիւն տուել բոլորին, ամեն տեղ խօսակցութեան նիւթը միայն ընկերութեան և նրա սպագայ աջողութեան մասին է: Վաճառականները, որոնց անկարելի էր սանձադարել որ և է կարեւոր ապրանք վաճառելիս՝ զննատեղ ապրանքը խցով, այժմ իրանք են իջեցրել գները և աշխատում մոռցնալ որպէս. սրանք այլ միջոցներով չը կարողանալով դիմագրել ընկերութեան գաղափարին, սկսել են տարածել և հաւատացնել միամիտներին, որ սպառողների ընկերութիւնը միայն է հասարակութեան, որ նա կը սնանկացնէ հասարակութեան և որ նրանց գրամները կարող են կորչել:

Այն, ընկերութիւնը միայն է և կը սնանկացնէ, բայց ոչ թէ հասարակութեան և անդամներին, այլ այն վաճառականներին, որոնց ձեռքին ամբողջ հասարակութիւնը խաղալիք է դարձած եղել մինչև այսօր. նաեւ, որ բոլոր դասակարգին էլ կարեւոր է գործածութեան, տարվալ մէջ զանազան գին է ունենում, չը նայած Երևանում կան նաեւ պահեստներ, որտեղից կարելի է միշտ որոշված գնով նաեւ առնալ, բայց մեր վաճառականները օգտվելով հանգամանքից երբեմն նաեւ ընթերցարանը են 7 կօպէկ, մինչդեռ մի և նոյն ժամանակ Երևանում վաճառվել է 3—3½ կօպէկ, իսկ այսօր, երբ ընկերութիւնը հիմնված է, նաեւ վաճառվում է 3 կօպէկ, չը նայած ձեռնալ պատկերների և ճանապարհների դժուարութեան Միմիայն նաեւ այժման և առավելան գների տարբերութիւնը հասարակութեան օգուտ կը տայ տարեկան աւելի քան 3—4000 ր., իսկ թէ ինչքան են անում վաճառականները, երբ որ և ինչ մի ապրանք միայն մէկ խանութ ունի և կամ գնողը կարելի ունի անպատճառ ապրանք գնելու, այդ արդէն հասկնալի է բոլորին, քանի որ բոլորն էլ ընկել ենք այդ թակարդի մէջ: Ել չեն խօսում մագործների մասին, որ երբ ուղւում են, միս են տալիս մեզ, ինչ տեսակ ապրանք ուղւում են, վաճառում են և որքանով ուղւում են, այնքանով էլ վաճառում են. արանց ոչ խնդրել կարելի է, արանց հետ ոչ վիճել և ոչ էլ արանց կարելի է անդադել, արանք անսանձ են ամեն տեղ, որպէս և մեզանում:

Բայց անհ ընկերութեան վարչութիւնը մարտի 10-ին առեւոր է նշանակել՝ ընկերութեան անդամների գործածելիք միւսը աճուրդով տալու, պարտաւորեցնելով, որ հասարակութեան էլ նոյն գնով միս պէտք է վաճառէ կապալառու, և թէ հասարակութիւնը պահանջ գալի, և ահա մեր մագործները խնդրացել են և սկսել ծաղցրել թեմայը վարվել հասարակութեան հետ: Եթէ ընկերութիւնը կարողանա մի հարցը կանոնաւորել, այն ժամանակ վաճառար կարելի է ասել, որ մեր հասարակութիւնը օգու-

դուաւրիայի արդիւնները, այլ և մեծ քանակութեամբ երկրագործական բերքեր և բացառապէս հացահատիկներ ներմուծելու ուրիշ երկրներից: Աւելբոյ չի լինի, եթէ առաջ բերենք ներմուծած և արտահանած երկրագործական կարեւոր արտադրութիւնների աղիւսակը 1895/97 և 1897/98 թուականներին:

	1896/97	1897/98
Կիւր	(մարտի 1-ից մինչև փետ. վերջը)	(մարտի 1-ից մինչև փետ. վերջը)
Կիւր	Կիւր	Կիւր
Կիւր	16,409	3,384
Կիւր	18,088	86,247
Կիւր	5,798	8,529
Կիւր	33,069	2,930
Կիւր	5,623	8,826
Կիւր	84,633	1,135
Կիւր	6,810	58,013
Կիւր	8,639	5,133
Կիւր	10,129	74,660
Կիւր	73,443	3,801
Կիւր	12,402	145,816
Կիւր	1,416	43,238

Ինչպէս այս ցուցակից պարզ երևում է, Թիֆլիսի ներս և բերում երկրագործական արդիւնների բաւական մեծ քանակութիւն, որոնց մէջ ալիւրը, բրինձը, չինութեան փայտը և իւրը առաջին տեղն են բռնում: Սորենի արտահանութիւնը, ինչպէս աղիւսակից երևում է, բաւական մեծ է: Սակայն դրա խոշոր քանակութիւնը միայն ըստ երեւոյթին է, եթէ ի նկատի ունենանք ներմուծած ալիւրի ահազին քանակը: Վերջինս մի պարզ իրողութիւն է, որ Թիֆլիսի ջրաղացային ինդուստրիայի յետամնացութիւնն է վկայում: Արտահանած իրերի

ված կը լինի տարեկան ոչ թէ հազարներով, այլ տասնեակ հազարներով:

Ահա թէ ինչ օգուտներ կարող է տալ հասարակութեան սպառողների ընկերութիւնը:

Տեղացի

ՆԱՄԱԿ ԱՐՄԵՆԱՆՏԵՑ

Փետրվարի 18-ին

Փետրվարի 12-ին Արմենասի ժողովարանի ղազինում, տեղիս սիրողները, նախաձեռնութեամբ ուսուցիչ պ. Կ. Անանեանի, յօգուտ Արմենասի հայ չքաւորների, ներկայացրին Փառնակէսի «Գրականական երեկոյ» կօմիտիան: Արմենասի պէս մի տեղում, որտեղ հազիւ 30 տուն հայ է հաշւում, հայոց երեկոյթ կազմելը, հայոց լեզուով ներկայացում տալը, մի բացառիկ երեկոյթ կարելի է համարել, որ նոյն-իսկ անկարելիութիւն էր շատերի կարծիքով: Բայց այս տարվալ փորձը ցոյց տուեց, որ Արմենասկում էլ կարելի է հայոց երեկոյթ կազմել, միայն թէ ցանկութիւն լինի և աշխատանք չը խնայել:

Դաշինքը զարգարված էր հայկական ճաշակով. գլխաւոր մուտքի ալ և ձախ կողմերում կախված են մեր բոլոր նշանաւոր ազգային գործիչների պատկերները: Ներկայացումը շատ աջող անցաւ, չը նայած որ բոլոր դերակատարներն էլ առաջին անգամ էին բեմ բարձրանում: Դաշինքը լցված էր մեծ բազմութեամբ. մի զատարկ աթոռ չէր մնացել: Դուք ժողովարանի ղազինը տասնեակ տարիների ընթացքում այդքան հիւր չէր ընդունել միանգամայն:

Երեկոյթի աջողութեան շատ նպաստեց յարգ. տ. Ս. Օբերեանը, որ սիրով յանձն առաւ տոմարները ծախել: Երեք օր շարունակ յարգելի տիկինը դռնէ դուռ ման եկաւ և համարեա բոլոր տոմարները ծախեց, այնպէս որ ներկայացումն օրը կատարւում մի քանի տոմարներ էին մնացել: Յայտնում ենք յարգելի տիկնոջը մեր խորին շնորհակալութիւնը:

Ի նկատի առնելով այն հանգամանքը, որ հանդիսականների մեծ մասը օտարազգիներ են լինելու, որոնք հայերէն լեզուն ամենին չը գիտեն և ուրեմն պիտի շատ թիչ բան էին հասկնալու: Երբեք համարվեց, հայերէնից յետոյ մի փոքրիկ բան գին ուսուցել լեզուով: Այսպէս հայ սիրողները, հայերէն ներկայացումից յետոյ՝ ներկայացութեամբ դերասան Վիշնեվսկու, հանդիսացրին մալարուսական բարբառով «Ужъишъи обо свотанна на вочорни-цяхъ» օպերետակ:

Վերջում երգվեցին մի քանի հատ ազգային և ժողովրդական երգեր, ինչպէս օրինակ, «Մեր հայրենիք», «Բաւթորոտան», «Մարիս տակը», «Անփոյթ նաւաստի», «Առաւօտեան» և այլն: Երգում էին տեղիս օրիորդները, հայրենիքը Ախար-ցիայի տարաբով: Բացի հայերէն երգերից, օր. Ս. Տրախտենբերգը շնորհալի կերպով երգեց «Юбилей-66 ты» և «Ахъ, да пуская свѣтъ»:

Մէջ առաջին տեղը բռնում են բուրգը, զարին, մետաղը և բամբակը: Բրդի մեծ արտահանութիւնը բացատրվում է այն վարձով, որ ժողովուրդը հողագործութիւնը թողած աւելի անաւանապահութեամբ է զբաղվում: Իսկ ինչ վերաբերում է գարուն, մետաղին և բամբակին, պէտք է նկատել, որ այդ բերքերը ծառայում են թիւրք պետութեան այն կողմերից, որ համեմատաբար փոքր ի շատէ սօցիալական և զարգացական կարգաւորութիւն է տիրում: Մետաղը գալիս է Բուսանայից և Իգմի-գից, բամբակը արտահանվում է Թիւրքիայի ամենաառաջ մասերից, գլխաւորապէս Անատո-լիայից, Սիրիայից և եւրօպական Թիւրքիայից, մանաւանդ Սալոնիկի չղակայեցի: Իսկ գարին աւելի աղող է Անատոլիայում, Սիրիայում և կղզիներում: Պետութեան ներքին մասերում, ուր բացարձակ իշխում է օսմանեան տարրը, ժողովրդի արտադրող ոյժը աւելի ու աւելի նուազում, քանում է: Երկրի աղքատներում, կենսունակ ոյժերը յետոյ են մղվում, կամ դուրս քշվում հայրենիքից և ինքը ժողովուրդը ստիպված կամ թաղանթ է կամ իրանն է թաղանթ երթարկում:

Ծնված տարրերի ազատ շարժումների կամ բարենորոգիչ ձգտումների մասին խօսք լինել չէ կարող: Ժողովուրդը վերջին ծայր տառապում է տգիտութեան մէջ, լուսաւորութեան միանգամայն կարօտ: Թիւրք բազմալեզու պետութեան մէջ գտնվող զանազան կարգի ազգերը դեռ և շատ հեռու են իրանց ընդհանուր շահերը հասկնալու գիտակցութիւնից: մինչև անգամ նրանք կուտեն իրար հետ, անհայտ յարաբերութեան մէջ մտնում: Այն

ՕՍԿԱՅԵՏԻՆՆՆԵՐԸ, դաշնակի նուագակցութեամբ: Բոլոր երգերը, բացառութեամբ առաջին երգի, շատ լաւ անցան և ընդունվեցին բուն ծափահարութիւններով: «Անփոյթ նաւաստին» կրկնվեց երկու անգամ: Երգերից յետոյ եղան հայկական պարեր: Պարեցին «Արգունդարա» կոչված կէստ խաղը և մի քանի ուրիշ պարեր: Մուտք եղաւ 440 րուբլի, ծախս 192 րուբլի: Չուտ արգիւնը 248 րուբլի:

Այս տարի Վարդանանց տօնի երեկոյթի պատճառով յետաձգվեց կիրակի օրվան Կիւրակի, փետրվարի 16-ին, երեկոյեան ժամի 7-ին սկսվեց հանդէսը «Նորահարա» շարակաւում, որից յետոյ ուս. Մ. Տ. խօսեց Վարդանանց տօնի նշանակութեան մասին: Ապա ուսուցանարանի աշակերտները ասացին առաջուց պատրաստած ոտանավորները: Իսկ ամենից վերջը ուս. պ. Անանեան խօսեց Գրիգոր Արծրունու մասին, որովհետեւ այստեղ, մեր նշանաւոր հրապարակախօսի մահվան տասնամեակին, ոչ հոգեհանգիստ եղաւ և ոչ մասնաւոր երեկոյթ:

Բայց այս տարվալ Վարդանանց տօնի հանդէսը նշանաւոր է նրանով, որ հանդէսի վերջում տղաներին մանկական պատկերազարդ գրքեր բաժանվեցին: Այդ գրքերը, ինչպէս և այս տարվալ «Աղբիւր» թերթը, նուէր էին պ. Միքայէլ Ալանակից: Յայտնում ենք մեծագործ պարոնիս մեր խորին շնորհակալութիւնը:

Ճանկալի է, որ այս բանը կրկնվի ամեն տարի, և սա մի գեղեցիկ սովորութիւն դառնայ: Այս տարի պ. Ալանակը արեց՝ միւս տարի թող մի ուրիշ անէ:

Մ. Տար.

ՆԱՄԱԿ ԽՐԱՍԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, փետրվար 24-ին

Մշակի 37 համարում «Ընտրող» ստորագրութեամբ մի յօդուած կար տպված քահանաների ապստոլութեան գանձարանի փետրվարի 13-ին տեղի ունեցած ժողովի մասին, ուր ընտրված նախագահ Գիւտ աւագը քահանայ Արամեանց, որպէս թէ ամեն ճիշդ գործ է գրել ինձ գանձապահ ընտրել տալու, և որովհետեւ այդ յօդուածում քահանային անվայել ուժով չօչափած է և իմ պատուը, ուստի և ներկայ յօդուածով պարտք եմ համարում հերքել նախկազդրի աւանդները, որոնք բոլորն էլ նրա երեկայութեան ծնունդ են:

Արդարեւ ես ներկայ էի այդ ժողովին, ներկայ էի և մի անկիւնում նստած իբրեւ հանդիսատես և ոչ թէ մասնակցող: Ինչպէս կարող են վկայել բոլոր ժողովականները, բացի մի երկուսից: Որ ժողովին ներկայ են լինում հանդիսատեսներ, դրան ապացոյց կարող է լինել այն հանգամանքը, որ անցեալ տարվալ ընդհանուր ժողովին մինչև վերջ ներկայ էր Յովսէփ քահանայ Տէր-Պետրոսեանցը և դեռ վիճաբանութիւններին էլ մասնակցում:

«Ընտրող» ասում է, որ ընտրութիւնները կատարվեցին վաղուց պատարաստված ծրագրով, հարկաւոր էր և մի համախոս գանձապահ, որի համար պատրաստեւ էր իր քննակալին, մի ինչ որ Իւզրաշեան քահանային և այլն և այլն:

Կարծումները, որոնք նկատվում են այս ու այն կողմ, շատ անգամ չեն ունենում քաղաքական որ և է բարձր նշանակութիւն, այլ հետեւեալ են այն ընդհանուր աւագակային կողմնակցութեան, որ թիւրք պատճառում է նրանց: Բայց որովհետեւ իրանք թիւրքերը հեռատես դիտարկութեան շատ անգամ անմիջական մասնակցութիւն չեն ունենում կողմնակցութեան գործում, այդ պատճառով տեղի ունեցող շարժումները ուղղված են ոչ թէ իսկական թիւրքերի, այլ գլխաւորապէս լայնական, քրդական և այլ աւագակային խմբերի դէմ: Ընկալված, ստորկացած ժողովուրդը՝ անկալի է անմիջական կօխ յայտարարել թիւրք կառավարութեան դէմ, որովհետեւ միայն մահաբետա կաններն են տիրում արդի սրբերին, հրազէն գործիչներին, իսկ քրիստոնեայ տարրը սուր կրեւ իրաւունքից խաղաղ զրկված է:

Այսպէս, ուրեմն, Թիւրքիայի ընկճված ազգայնականութիւնը անգոր է ինքն իրան փրկելու: Կամ իր կեանքի մէջ բարենորոգումներ մտցնելու: Եւրօպական դիպլոմատիան վճռական քայլ չէ անելու, քի՞թօրմներ չէ պահանջելու: Գործն մինչև այնքան ժամանակ, որքան նա պարտաւոր լինում էր և սկզբնական կառավարչաւորութեամբ (Aktiengarantien) չաղկապված է Թիւրքիայի հետ:

Մնում է մի միջոց վերջ տալու այդ յարաճուն խաւար կեանքին և այնտեղ զոհելու եւրօպական լուսը, դա զօրեղ յեղաշրջումն է, որ անխաղաղութիւն կերպով վաղ թէ ուշ պիտի տեղի ունենայ, իբրեւ մի բնական հետեւեալ այսօրվալ դժբախտ կեանքի, աւելաւ վիճակի:

Բ. Իշխանեան

պան Զինուորիկին հետ ընթացողներ մտնելու և մակերգծական հրոսակալներին անկարգու-
թիւններին վերջ դնելու վերաբերմամբ և թէ
աւստրո-ունգարական զեւապանք մասնակից չէ
բանակցութիւններին, բոլորովին ճիշդ չէ: Եր-
կու զեւապաններն ևս ոչինչ առանձին բանակ-
ցութիւններ չեն վարում: Բոլոր գործողու-
թիւնները կատարուած են երկուսի համաձայ-
նութեամբ, և իւրեքի ու Բ. Գրան բոլոր հա-
ղորդագրութիւնները երկու զեւապաններին ևս
ուղարկուած են միշտ միմեան:

Ընթացողներ մտնելու վրա հսկելու համար
հրահանգը, որ մշակուած է երկու պետութիւն-
ների հիւպատոսական գործակալների համար,
գտնուում է ներկայումս երկու կաթինէտների
քննութեան տակ և անպայաջ հաւանութիւն
գտնելուց յետոյ, կը սկսի գործադրել:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ Լուր է պատուած, որ Օրինո-
կոի պաշարման վերացման տեղի ունեցաւ
Անգլիայի սպանական զորքերի պատճառով հա-
մարել ապրտամբներին պատերազմող կողմ
և, եթէ Վենետիկէն պաշարումը պաշտպանէ,
փակել անգլիական նաւահանգիստները վենե-
ցուէական զինուորածան նաւերի համար:

ԽՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

ՈՐԻՆՈՒՄՆԵՐ. Լ. Իսնանմանդի. 2 րոպի
«Кавказский Восток»-ի խմբագրութիւնից ստա-
ցել ենք:

Խմբագիր՝ ԱԼԷԿՍԱՆԴՐ ՔԱՆԱՅԻՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԿՈՒԶԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻԽ-ԱՆԱՄԱԿԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՌՈՐ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՅ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Գուկիա, Վորոնոյի արձանի հանդէպ)

Ա. մ. 6 օր. բացի կրակի օրերից:

Ա. Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վերաբերման,
վենետիկական (սփիւր) և միգրանտ. հրահանգ.

2-րդ ժ. 10 ժ. աղբի, ներքին և ներքինի:

Մ. Գ. ԱՆԻՏԻՍԵԱՆ—10—11 ժ. մարթի, վենետիկ-
ական և վերաբերման:

2. Բ. ԱՆԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. մանկաբարձու-
թեան կանանց և երեխայից:

4. Բ. ՊԱՆԻՍԵԱՆ—12—1 ժ. ականջի, զթի և կո-
կորդի:

Գ. Բ. ՊԱՆԻՍԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ա. Գ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Ե. Բ. ՎԱՐՈՒՅԵԱՆ—1—1/2 ժ. ներքին և երե-
խայից և երեխայից:

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Ր Ա Ն

Չորեքշաբթի, մարտի 5-ին

Ա. Ն Ի Ի 8 Ն Ա Ն Ը

Բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. տ. Մելիքեանի,
Վարդուհու, Տէր-Ղևոնդեանի, պ. պ. Միրադեա-
նի, Տէր-Դաւթեանի, Սալիկեանի Աքիմեանի
և ուրիշների, կը տայ

Ք Ա Ն Դ Ա Ծ Օ Ձ Ա Ի

Կօմ. 3 գործ. հեղ. Սոսոյեանցի:

Պ Ա Ր Ե Ր

Տոմարները վաղօրօք կարելի է ստանալ Ժո-
ղովարանի շէնքերէջ:

Տեղերի գները 2 ր. 50 կ. մինչև 50 կ.:

Սկիզբն է 8 ժամին երեկոյեան:

1—2

Բ Ժ Ի Ծ Կ Ե Ղ Ի Ա Ձ Ա Ր Ա Ն

(Վերամշակուած փող. № 4)

Ներմալին և ներքին հիւանդութիւններ, էլէք-
տրոնէրապիա, Հիւանդների ընդունելութիւնը
կատարուած է ամեն օր, բացի կիրակի օրե-
րէջ, ցերեկվայ ժամի 1—2-ը և երեկոյեան
ժամի 6—7:

(Ե. չ.)

1—6

Բերված են Լազոզիւից Թիֆլիս և ծախվում
են «ԱՇԽԱՍԱՆ»-ի ընկերութեան անկարանից

Պողատու ծառեր

1—3 տարեկան, արտասահմանի և տեղական
տեսակներից՝ դիմել Աֆրիկեանին ПУШКИНСКАЯ
ул. магазинъ Мелик-Бахтмянца.

1—10

Լրջա տեսակ

Մ. Վ. ՏԵՐ-ՄՈՎՍԻՍԵԱՆԻ

ИСТОРИЯ ПЕРЕВОДА БИБЛИИ
НА АРМЯНСКИЙ ЯЗЫКЪ

С. Петербургъ, 1902. Цѣна, 3 руб.

Վաճառվում է Թիֆլիսում Կենտրոնական և
Գուտտենբերգ զբաղման անոնցներում և էջ-
միաձուլում հեղինակի մօտ:

5—5

ՄԻ ՀԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՐՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

Ընտիր ընկալման արդիւններով, փնտրում է պաշ-
տօն—դան ձապ և Դ. (кассиръ), կառա-
վար է (управляющій), վերա կապող է
(надзиратель) և կամ հաշուապահի օգնականի:
Հասցէն հարցնել Գուտտենբերգ զբաղման
անոնցում:

2—3

Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան
չինութեան մէջ Մ Ա Ն Վ Ո Ի Մ Զ ԻՆ

ՊՏՂԱՏՈՒ ԾԱՌԵՐ

Հաշի-Դամայի-օղիի տպուց՝ խնամքներին,
տանձններին, զեղծեր, լալի և այլ ծառեր—
երկու-երեք տարեկան:

2—2

Բ Ժ Ի Ծ Կ Ա. ՄԻԻԺԱՐԵԱՆՑ

Ընդունում է մասնաւորապէս սփիւր, մոր-
թու և վենետիկական ախտ ունեցող հիւանդ-
ներին Գիմիկո-միկրոսկոպիական կաթնէտ, որ-
տեղ ընդունվում են կաթի, խորի, մէղի և
արեան անալիզներ:

Առաւօտեան 11—1 ժ.

Երեկոյեան 4—6 ժ.

Բեռնաօգնական փողոց № 41. տուն Արտ-
ատեանի Եոպտոսկայա ул. № 41. Домъ А-
рапатова.

64—150

Ն Ո Ր Ա Ր Ա Ց

Ս. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆՑԻ

Հռոստիպ գործարանում

Ընդունվում են պատուէրներ սովորական գնե-
րով կարելի է ստանալ նաև հետեւալ հրատա-
րակութիւնները՝

ԳԻՐԳՐՈՒ ՍՐԴՐՈՒՆԻ 25 կ.

ԳԱՄԱՌ ԲԱԹԻՊԱ (լիտագրաֆիական). 40 »

Ղ. ԱՂԱՅԵԱՆ 25 »

ՊԵՏՐՈՒ ԱՂԱՄԵԱՆ 25 »

Գօտու-կարտեր Պ. ԱՂԱՄԵԱՆ 5 զանազան

զերերի մէջ 5-ական կօպէկ, ԱՆԻ աւերակներ

րից 3 տեսակ 5-ական կօպէկ, օտար քաղա-

քացիների համար 50 հատը 2 ր., 100-ը 3 ր.

50 կ. և աւելին մեծ զիջումով:

Դիմել Թիֆլիս, Ս. Տոգոմոյանց Բազար-

3—3

Լ Ո Ց Ս Տ Ե Ս Ա Ի

ՄՈՒՐՃ

ԳՐԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳՐԻ

№ 2

Բ Ա Վ Ն Գ Վ Ի Թ Ի Ի Ն

1) «Մրրիկի սուրբը», վէպ Ա. Անդրեանի: 2) «Շուշուկ—Թաւրիզ», ճանապ. նկատող.
բժ. Բ. Օհանեանի: 3) «Արշալուսին», վէպ յունաց կեանքից, Ե. Բենեանի, թարգմ. Թ. Արարա-
շեանի: 4) «Սասունցի Դաւիթը», Յովհ. Բուսանեանի: 5) Հոգուս համար, Թիւրքաշայերի
կեանքից, Առանձարի: 6) Ընթերցանութեան գործը Ատրպատականի գաւառներում, Ե. Յրան-
գեանի: 7) «Երազի», Բայրոնի, թարգմ. Թ. Մանեանի: 8) «Շվեյցարական գիւղը», Կուրթաթ-
Հարունի: 9) «Հայ կնոջ ձայնը», տիկ. Հրանդի: 10) «Հայ. եկ. ծխակ. կանոնադր. նախագիծ»,
Թ. Սպենդարեանի: 11) Մ ա տ ե ն ա ի ս օ ս ու թ ի Ն.—«Հաղացմունք», խմբ. Գր. Բալասանի.
—2) «Ուսանողներ», Էմ. Բ. Նազարեանի: —3) «Ուսեալ պանդուխտ», Տ. Ամիրջանի.—4)
«Գրքագի ստրուկներ», Թար. Եսայանի, Տ. Թ.—1) Ruchard Hermann: «Anatolische Landwirt-
schaft» 2) Wilhelm von Pressel: «Les chemius de fer en Turquie d'Asie»-ի, Ե. Թ.: 12) Տը Ն-
տե ս ա կ ա ն հ ա ր ց ե Ր.—Մանգանէզ արդիւնաբերողների և արտահանողների V համաժողովը,
Եով. Կարապետեանի: 13) Գ ի զ ա ր ու լ ե ս տ ի ա շ լ ա ր ի թ.—«Բաղնիք» և «Գուգնիք» Սուս-
թաթի.—«Ուղանալ Մուրացանի».—«Կնոջ պաշարը» Հովհաննիս.—«Համէլտ» Շէքսպիրի.—Բե-
մական և իսկական Համէլտ.—Տիկի Միրանոյշ և Համէլտ, Ա. 14) Ն ե ր ք ի ն տ ե ս ու թ ի Ն.—
Գիւղատնտեսական արդիւնաբերութեան կարգը.—Առանձին խորհրդակցութիւն և
նահանգական ու գաւառական կոմիտէներ.—Կարծիք յայտնելու ազատութիւն.—Գիւղատնտե-
սական յետաձգութեան հիմնական պատճառներ.—Գիւղատնտեսական արդիւնաբերութեան
կարգը.—Անգլիկանութեամբ.—Պ. պ. Տարաւոնովի և Գօգիշայի լիկի զեկուցումները.—Կովկա-
սեան Բժշկական ընկերութեան կարգը.—Երեւանի ինքնավարութեան անհրաժեշտութեան մա-
սին.—Մարի և քննադատութեան ազատութիւն և Վերիլի.—Փետրվարի 19 իրը Ռուսաստանի
համաժողովրդական տուն.—Նոր դատաստանական կարգերի երեսնհինգամսեակը Կովկասում և
սպանիէր դատաստանական ընթացիկներ Անգլիկանութեամբ.—Անգլիկան երկրաչափի հետեւա-
նիքը, Լ. Սարգսեան: 15) Ա Ր տ ա ք ի ն տ ե ս ու թ ի Ն.—Ռուս-աւստրո-ունգարական ծրագիրը
Մակեդոնիայի ընթացիկների մասին.—Բաղարիայի բնած զիբը.—Միւս մեծ գետութիւնների
վերաբերմունքը.—Բաղար ժողովրդի և մակեդոնացի լեզուաբանականների արամաբարութիւնը
—Թիւրքիայի սպանագիւղում.—Եւրոպական հասարակութեան համեմատական անտարբերու-
թիւնը.—Բաղարական ճառեր արեւելեան հարցի մասին Բերլինում և Պարիզում.—Անգլիայի
այժմեան զիբը.—Սուլթանի օրոններ Օրմանեան պատրիարքին.—Ռուսաստանի ազդեցու-
թեան աճումը Պարսկաստանում.—Թիւրքիայի զայնազրի Մ-րդ յօդուածի փոփոխութիւնը.
—Կառավարչական հաղորդագրութիւն մակեդոնական հարցի մասին.—Ձմեռնեցի վաճառական
Պալեոզեանի սպանութեան գործը, Լ. Ս.—Կիլիկիայի կաթողիկոսի պատրաստութիւնները Սիս-
դնարում.—Արիւնաբանի սպանելու փորձը: 16) Պարսկական հրատարակութիւններ: 17) Միջ-
նորդ դատարանի վճիռը: 18) Պատասխաններ: 19) Վերապահներ: 20) Յայտարարութիւններ:

1903

Բ Ա Ց Վ Ա Ն Է Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ը

Ա Ր Տ Ե Մ Ի Ս

ԸՆՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳՐԻ

Օրգան Բանբրոդ դարու հայ կամանց

(Բ. ՏԱՐԻ)

Նոր ծրագրով և նոր ուղղութեամբ պիտի շարունակվի «ԱՐՏԵՄԻՍԸ», նպատակ ունենա-
լով միայն նպաստել հայ իգական սեռի ընտանեկան և ընկերական զ